

Vinkovački vježbači s utezima, bućicama i zastavama

Strijelci su bili prvi

Prve tragove o tjelesnoj kulturi u Vinkovcima nalazimo u vrijeme rimske dominacije u ovim krajevima. Gracijan (Gratianus), otac rimskih careva Valentinijana i Valensa, koji potječe iz Cibala, bio je na glasu kao izuzetno snažan čovjek. Brunšmid je za njega zapisao: „da je već kao dječak bio vanredno jak, a to da je dokazao natežući se jednom sa pet vojnika za jedno uže, koje da mu oni nisu mogli da otmu. Stoga ga se srađivalo s glasovitim Milonom iz Kortona...“. Zbog snage i zanata kojim se bavio, dobio je nadimak Funarius (užar), a kasnije, kao vojnik, bio je poznat po jakosti i spretnosti, osobito u šakanju. Rimljani su također njegovali lov i plivanje u javnim kupalištima (thermae), a u Vinkovcima (tada Cibalama) također su postojale terme.

Plemstvo je u srednjem vijeku i razdoblju feudalizma njegovalo rukovanje oružjem i jahanje, a održavani su i viteški turniri. Najstariji podaci o njegovanju tjelovježbe nalaze se u izvještajima vojnih struktura, a djelomično sačuvani podaci o različitim igrama, organiziranim športskim nadmetanjima i športskim društvima, pojavljuju se na ovom području tek krajem 19. stoljeća.

Prema do sada poznatim podacima, na vinkovač-

Piše: ŽELJKO IVELJIĆ

Bogata je i raznolika povijest vinkovačkog športa. A najstarija registrirana športska organizacija u Vinkovcima bila je Prvo gradsko streljačko društvo u Vinkovciah osnovano 1887. godine

koj gimnaziji prvi put je predavana tjelovježba 1858. godine a predavao ju je profesor Franjo Marek. Za vrijeme apsolutizma nemamo tragova o predavanju tjelovježbe, a ponovo se 1862. godine uvodi kao neobavezan predmet. Za učitelje tjelovježbe postavljaju se vojničke osobe, i to: feldwebel Andrija Lešić, N. Stanišić, J. Raketić, kadet M. Šokčević, feldwebel J. Čaldarović i kadet Šimun Metikoš, koji je vode do 1873. godine. Od 1879. do 1881. godine tjelovježbu predaje Matej Mudrinić, sljedeću školsku godinu Ivan Stangl, a u razdoblju od 1882. do 1893. Gabro Markovac.

Profesora Ljudevita Sorlinija zbog tadašnjih potreba upućuje Kraljevsko školstvo na rad u Vinkovce, gdje je 1891. godine dodijeljen Nižoj pučkoj školi, a u tom razdoblju tjelovježbu

predaje i na gimnaziji. Nakon njegovog odlaska, krajem iste godine, pa sve do 1897., tjelovježbu su predavali profesori Mihovil Ljubić i Mirko Kovačić. Svako odjeljenje vježbalo je dva sata tjedno i to tzv. redovne vježbe, proste vježbe, raznovrsne vježbe na konju, na srgu (preči) i dvogredici (ručama).

Daljnji razvoj športa lakše možemo pratiti nakon uki-

danja Vojne granice (1881.) i priključenjem ovog kraja civilnoj Hrvatskoj. Razvojem suvremenog društva i stvaranjem viškova vrijednosti nastaju elementi od presudne važnosti za daljnji razvoj športa.

Ne znamo kad je osnovano Vinkovačko lovačko društvo u Vinkovcima, ali prema sačuvanom popisu članova i popisa zakupljenih lovišta iz 1881. Godine, znamo da je djelovalo. Članovi ovoga društva nisu bili samo ugledni Vinkovčani, nego i stanovnici okolnih sela. Najistaknutiji predstavnik ovog društva bio je Martin Balling, koji je na svjetskoj izložbi lova u Berlinu dobio zlatne medalje za jelenske rogove i ustrijeljenog jelena 1910. Godine, a koji je ocijenjen sa 222,8 bodova.

Klizanje na Bosutu

Prvi pisani trag o plivanju na organiziranom kupalištu u Vinkovcima nalazimo u izvještaju Kraljevskoj kotarskoj oblasti, koji je 1883. uputio Kraljevski okružni glavni liječnik dr. Hugo Blum.

Ali najstarija registrirana športska organizacija u Vinkovcima bilo je Prvo gradsko streljačko društvo u Vinkovcima osnovano 1887. godine. Prema Di-ionici br. 108, očito je da se streljaštvom bavilo više od stotinu građana, ranije neorganiziranih, koji su prije toga bili uglavnom lovci na ptice i divljač. U Vinkovcima je ono osnovano nešto kasnije nego u drugim dijelovima Hrvatske. Razlog tomu je, za pretpostaviti, zbog Vojne granice, kad je svaka graničarska kuća imala oružje - muški su članovi morali često odlaziti na vježbe gađanja, pa je gađanje graničarima bilo obveza, a ne zabava ili natjecanje.

Bilo je tu prostora i za zimske športove, pa je tako u Vinkovcima već 1895. godine osnovano Hrvatsko sklizalačko društvo, a za prvog predsjednika izabran je Slavoljub. pl. Nemčić. Poznati hrvatski folklorist i melograf, te vrstan klizač na ledu, o svojim počecima klizanja na rijeci Bosut je napisao: „Najprije sam naučio „bognove“ (lukove) prednje, stražnje desne i lijeve. Lukove sam pomalo spajao u trojke, pa u dvostruke trojke, pa u izmjenične lukove (osmice itd.) a naravno da sam prije toga naučio sve likove i okrete na obje noge.“

Početak atletike povezuje se s vinkovačkom Gimnazijom u kojoj se već 1909. godine, na satima tjelovježbe skakalo u visinu i daljinu.

Ideju i misao sokolstva u Vinkovce donijela je iz Zagreba, nova pokretačka snaga, vinkovačka sveučilišna mladež, te dala pobudu za osnivanje Hrvatskog sokola u Vinkovcima. Njegovim osnivanjem 1905. Godine, počinje organizirano i športsko bavljenje gimnastikom, a Hrvatski sokol, uz Srpski sokol (koji

Jedan od prvih korištenih teniskih reketa u Vinkovcima

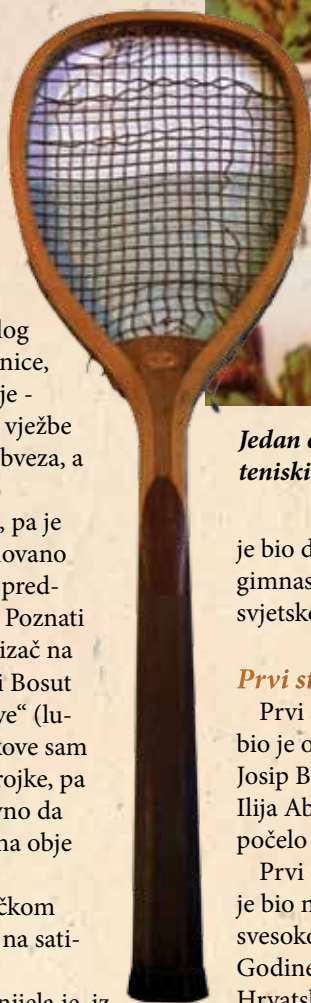
je bio daleko manje zastupljen), bio je propagator gimnastike u Vinkovcima i okolnim mjestima do I. svjetskog rata.

Prvi starješina - dr. Levin Plemić

Prvi starješina Hrvatskog sokola u Vinkovcima bio je odvjetnik dr. Levin Plemić, podstarješina Josip Basler, tajnik Pero Milosavljević, blagajnik Ilija Abjanić, a spravar Franjo Kreger, a društvo je počelo sa vježbanjem u siječnju 1906. godine.

Prvi društveni učitelj bio je Čeh Jan Lorek, koji je bio na čelu prednjačkog zbora. Na I. hrvatskom svesokolskom sletu u Zagrebu 3. i 4. rujna 1906. Godine, nastupilo je 26 članova vinkovačkog Hrvatskog sokola. U prosincu iste godine članovi Hrvatskog sokola predstavili su se u Vinkovcima u dvorani svratišta Lehner, a uz njih su nastupili i gosti iz Broda, Đakova, Vukovara, Mitrovice.

U vinkovačkoj je gimnaziji 1908. - 1909. godine tjelovježbu predavao književnik i profesor hrvatskoga

Jedna od prvih fotografija vinkovačkih lovaca

Iz zapisa Slavka Jankovića možemo iščitati kako su sinovi, bogatiji Vinkovčani, igrali tenis u Vinkovcima potkraj XIX. stoljeća

jezika te član Hrvatskog sokola Joza Ivakić.

Hrvatski sokol osnovao je 1909. i ženski odio. Sljedeće godine pet vježbača nastupilo je na sveslavenskom sletu u Sofiji, a na II. hrvatskom sokolskom sletu koji je održan 12.- 16. kolovoza 1911. u Zagrebu, sudjelovalo je 6 sokolica i 30 sokolova. Venanc Bednaržik nastupio je kao pojedinac u višem odjelu i osvojio treće mjesto.

Šarena lopta kao uskršno jaje

Prvi međunarodni nastup jedne hrvatske reprezentacije bio je u gimnastici 13. svibnja 1911. u Torinu, a jedan od vrsnih vježbača koji su bili sposobni svladati čitav niz teških vježbi, bio je i jedini Slavonac, Vinkovčanin Krsto Pfaff.

Prvi predstavnici naših udruga nastupili su izvan Hrvatske na I. Sveslavenskom sokolskom sletu, koji je održan 28.-30. lipnja 1912. u Pragu. U nižem razdjelu (razredu) momčad Hrvatskog sokola Vinkovci je od svih hrvatskih odjela osvojila 8. mjesto. U pojedinačnom plasmanu višeg razdjela Venanc Bednaržik bio je drugoplasirani Hrvat i osvojio je 20 mjesto, dok je Dragutin Basler bio šestoplasirani Hrvat i osvojio je 64 mjesto od 218 vježbača.

Iz zapisa Slavka Jankovića možemo iščitati kako su sinovi, bogatiji Vinkovčani, igrali tenis u Vinkovcima potkraj XIX. stoljeća. Prvo igralište sagradili su u parku Lenije 1913. trgovac Ernest Henn, upravitelj banke Marko Paunović, veleposjednik Stevica Veselinović, Mirko Broš vlasnik pilane i Josip Ulses, ali nisu osnivali klub, jer su tenis igrali rekreativno. Uz njih su igrale i žene, a ostale su upamćene: N. Bosnić, dr. Blanka Čobanić, Jelka Čobanić, Vilma Dianovsky, N. Kopic, Olly Lederer, Ana Lehrner, Olga Tomac i Štefa Zbianovsky.

Kad je Jozo Ivakić premješten iz Vinkovaca, u predavanju tjelovježbe naslijedio ga je profesor povijesti Živčić, koji je na satima tjelesnog odgoja, na igralištu

Djevojačke škole, dopuštao da dječaci igraju novu igru - nogomet. Grupa mladića okupljena oko Slavka Jankovića, počela ga je 1909. godine igrati krpenom loptom, ali su ga, kako piše Janković, stariji gimnazijalci igrali još i ranije. Uskoro su kupili „malo veću loptu ispunjenu zrakom, šarenu kao uskršno jaje“, na poljani napravili i vratnice i „lupali bez sistema do besvijesti“, na čuđenje lokalnog puka zašto „igrači nogom mlata loptu, kad je to sigurnije rukom“.

Ubrzo su nabavili nogometna pravila i preveli ih na hrvatski. Ova grupa gimnazijalaca nazvala je svoj prvi nogometni klub Graničar, prema slavnim vremenima iz doba granice. Nažalost, sva pozitivna kretanja u športu nestaju dolaskom I. svjetskog rata.

IZVORI:

Slavko Janković, Zabava, igra...Šport, (neobjavljen rukopis) Zagreb 20. travnja 1971. Državni arhiv u Vukovaru.

Knjiga zapisnika Hrvatskog sklizačkog društva u Vinkovcima, 17. studeni 1895.-20. prosinca 1904., Državni arhiv u Vukovaru.

Josip Brunšmid, Colonija Aurelija Cibalae, Vinkovci, 1994.

Grupa autora, Lovstvo Vinkovačkog Kraja, Vinkovci LD Sloga, 1986., 162-166. Mladen Stražnicki, Sportske organizacije u općini Vinkovci od 1887. do 1919. godine. Povijest športa, 81/1989.

Pravila vinkovačkog društva za tjelovježbu Hrvatski sokol, Vinkovci, 3. prosinca 1905.

Željko Iveljić, Sto godina gimnastike u Vinkovcima, Vinkovci, 2007.

Željko Iveljić/Marko Landeka, Povijest vinkovačkog športa, Vinkovci, Vinkovci 2010.

Slavica Pleše, Pravila društva 1845.-1945., Hrvatski državni arhiv Zagreb, 2000.

Prof. mr. Živko Radan, Zbirka pravila gimnastičkih i sportskih organizacija od 1861 do 1914. u Arhivu Hrvatske, Povijest sporta, Zagreb, 16/1973.

Bogdan V. Spernjak, Telesno vaspitanje u vinkovačkoj gimnaziji, Spomenica o stopedesetgodišnjici gimnazije u Vinkovcima 1780.-1930., Vinkovci, 1930.

Fric Špicar-Pavao Dill: Prilog poznavanju početka i razvoja tenisa u Vinkovcima do 1958. godine, Povijest sporta, Zagreb, 27/ 1976.

Zlatko Virč, Hrvatski sokol u sjeveroistočnoj Hrvatskoj, Vinkovci, 1998.

Zlatko Virč, Ballingovi – Martin Balling: Spomenar – Povijesno i športsko društvo Hrvatski sokol Vinkovci, 2013.